

WERKPLAATSEN ONDERWIJS-ONDERZOEK

-WERKBARE PRINCIPES-

Uitgangspunten (Wat)

- Duurzame verbinding onderwijs(ontwikkeling) en onderzoek
- Onderzoeksvragen komen vanuit de school
- Gelijkwaardige samenwerking onderwijs en onderzoek
- Kennisdeling binnen en buiten de werkplaats verantwoordelijkheid van alle betrokkenen
- Kennisdeling penvoerderschap ligt bij de scholen
- Voortbouwen op bestaande netwerken
- Tijd nemen
- Aandacht voor borging

Doelen (Waarom)

- Duurzame samenwerkingsstructuur onderwijs en onderzoek
- Schoolontwikkeling & onderzoek verbonden
- Professionalisering van betrokkenen
- Kennisontwikkeling en Kennisdeling

6 centrale elementen functioneren werkplaats

1. Doelen
2. Thema
3. Vormgeving samenwerkingsstructuur
4. Rol coördinator
5. Rol schoolleider en bestuurder
6. Samenwerking onderwijs - onderzoek

Overdraagbare kennis >

Criteria voor overdraagbaarheid:

Navolgbaar & begrijpelijk

Levert voor de praktijk vertaalbare inzichten op

Aandacht voor betekenisverlening

Setting en context beschreven

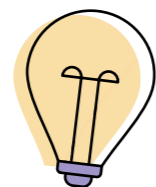
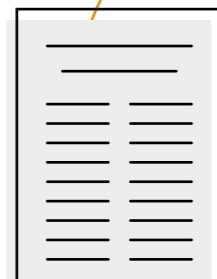
Inhoudelijk en dialogisch valide

Bouwt voort op al bestaande kennis & inzichten

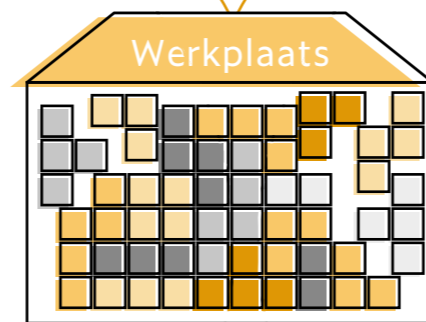
Intern valide

Vraag uit onderwijspraktijk

Onderzoek

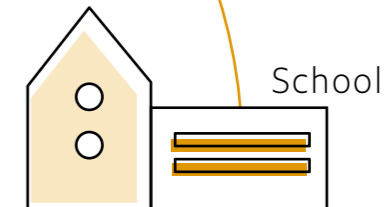
Onderzoekers

Werkplaats

Leerkracht onderzoekers

School

Coördinator

Centrale rol op strategie, inhoud & kennisdeling, verduurzaming

Thema

Open, breed, specifiek

Samenwerking onderwijs-onderzoek

Gelijkwaardigheid belangrijke voorwaarde voor goede samenwerking

Samenwerkingsstructuur

Stuurgroep - werkplaats coördinator - leer- of onderzoeksteams - broker

Doelen

Onafhankelijk van doelstellingen levert een werkplaats altijd professionalisering van leerkrachten op

Schoolleider

Inbedding onderzoek op schoolniveau, koppeling schoolontwikkeling, werkwijze en resultaten werkplaats

Duurzame verbinding onderwijs(ontwikkeling) en onderzoek & centrale elementen

Onderzoek naar de Werkplaatsen PO laat zien dat er 6 elementen zijn die sterk bepalend zijn voor het functioneren van de Werkplaats. We kunnen deze elementen zien als de knoppen waaraan men kan draaien om de Werkplaats zodanig vorm te geven dat de doelstellingen ervan worden behaald.

1. Doelen

Doelen van een Werkplaats zijn:

- Duurzame samenwerkingsstructuur onderwijs en onderzoek
- Schoolontwikkeling
- Professionalisering van betrokkenen
- Kennisontwikkeling en kennisdeling

Hoewel we alle doelen terugzien in de drie Werkplaatsen PO, verschillen zij in de nadruk die ze op deze doelstellingen leggen. We zien dat ook terug in de opbrengsten. Een sterke nadruk op de ontwikkeling van onderzoeksvaardigheden van deelnemers van de Werkplaats resulteert ook in opbrengsten die betrekking hebben op de ontwikkeling van onderzoeksvaardigheden. Een sterke nadruk op kennisontwikkeling en kennisdeling zorgt ervoor dat resultaten relatief snel en veel worden gedeeld. Deze relatie tussen de nadruk in doelstelling en de opbrengst zien we niet bij de doelstelling 'professionalisering'. De deelname aan een Werkplaats levert, onafhankelijk van de focus in doelstellingen, professionalisering op van leerkracht-onderzoekers.

2. Thema

Een Werkplaats kan een open, een semi-open (brede) of een relatief gesloten thema hebben. Hier is geen sprake van goed of minder goed, maar dit heeft wel veel invloed op het functioneren en de opbrengsten van een Werkplaats. Onderstaand overzicht geeft de voor- en nadelen van het werken met en zonder een inhoudelijk thema.

	+	-
Inhoudelijk thema	Een inhoudelijk thema werkt als een verbindende factor. Leraar-onderzoekers hebben allen een sterke motivatie om juist met dit thema aan de slag te gaan.	Voortzetting van de werkplaats met een ander thema vraagt om andere betrokkenen en bemoeilijkt duurzaamheid. Borging richting expertisecentrum.
	Meer massa m.b.t. onderzoeksuitkomsten. Vergemakkelijkt mogelijk de verspreiding van resultaten op regionaal en landelijk niveau.	
	Leraar-onderzoekers kunnen met elkaar kennis uitwisselen over het thema binnen de werkplaats (gedeelde focus).	
	Gemakkelijker themaspecifieke HO-onderzoekers in te zetten.	
	Leerkracht-onderzoekers en HO-onderzoekers hebben vanaf de start inhoudelijke raakvlakken. Dit helpt in de gelijkwaardige samenwerking.	
	Kennisniveau van leerkracht-onderzoeker wordt sneller versterkt.	Kennis lijkt moeilijker in de school te verspreiden; er bestaat het risico dat de leraar-onderzoeker de expert op het thema wordt binnen de school.
Geen inhoudelijk thema	De onderzoeksvraag sluit nauw aan bij een probleemstelling van het team of de school.	Minder massa m.b.t. onderzoeksuitkomsten
	Onderzoek wordt breed gedragen binnen de school. De verspreiding van kennis binnen de school lijkt sneller te gaan.	Kennisdeling binnen de werkplaats is moeilijker.
	Vraagarticulatie komt volledig uit de school. Dit heeft positie leerkracht-onderzoekers ten opzichte van HO-onderzoekers gelijkwaardig gemaakt.	

3. Vormgeving samenwerkingsstructuur

De selectie van leerkrachtonderzoekers, werkplaatsbrede kennisuitwisseling, inzet van studenten, en de inzet van specifieke rollen zijn kenmerken die het functioneren van de Werkplaats beïnvloeden.

Leerkracht-onderzoekers worden geselecteerd op basis van hun onderzoeksvaardigheden of op basis van hun motivatie (voor het thema en/of voor het werken in een werkplaats). Als wordt geselecteerd op motivatie, is de kans groter dat de leerkracht-onderzoekers weinig onderzoeksmatig zijn onderlegd. Dit betekent dat de HO onderzoekers meer moeten inzetten op begeleiding.

Een actieve aansturing van uitwisseling tussen betrokkenen, bijvoorbeeld door bovenschoolse leerteams te vormen of scholen met hetzelfde onderzoeksthema samen te brengen, leidt tot meer inhoudelijke uitwisseling. Alleen (jaarlijkse) uitwisselingsbijeenkomsten organiseren is onvoldoende.

De inzet van studenten brengt het risico met zich mee dat de Werkplaatsen verworden tot een dure begeleidingsvorm. Dit is met name het geval als studenten weinig onderzoeksvaardigheden hebben. Zo vragen pabostudenten over het algemeen meer begeleidingstijd dan masterstudenten.

De Werkplaatsen PO werken alle drie met een stuurgroep, een coördinator, eventueel een werkgroep die verantwoordelijk is voor het behalen van de doelstellingen, en leerteams of onderzoeksteams waarin leerkracht-onderzoekers (en studenten) samenwerken met HO-onderzoekers. Een van de Werkplaatsen, de WOU, heeft aan deze structuur twee rollen toegevoegd: de broker en de beleidsmedewerker. De broker is de voorzitter van het onderzoeksteam en functioneert als bruggenbouwer tussen de samenwerkende partijen: de school, HO-instellingen, de werkgroep WOU en de brokers van andere teams. De broker is de spin in het web van het onderzoeksteam en heeft als zodanig een belangrijke rol in de communicatie tussen praktijk en wetenschap, maar ook in de kennisdeling binnen de school. Idealiter is de broker een leerkracht-promovendus.

De tweede rol die de WOU heeft toegevoegd is die van een beleidsmedewerker (van elk van de drie schoolbesturen). Deze beleidsmedewerker is het aanspreekpunt voor de coördinator van de werkplaats binnen de besturen, bijvoorbeeld voor het aanspreken van schooldirecteuren op gemaakte afspraken. De schoolbestuurders staan hiervoor te veel op afstand. De inzet van de beleidsmedewerker heeft de betrokkenheid van besturen bij de Werkplaats vergroot. Het lijkt vooral zinvol om

zo'n beleidsmedewerker aan te stellen als er meerdere (grote) besturen in een Werkplaats participeren. Dan is er immers coördinatie nodig van inhoud, tijd en ruimte.

Wie is eindverantwoordelijk: Stuurgroep (bestuurders onderwijs- en onderzoeksinstellingen)

Wie coördineert: Regiegroep en/of Coördinator

Wie faciliteert: besturen en directeuren PO, bestuurders HO-instellingen

Wie onderzoekt: Werkplaatsteams (leerkracht-onderzoekers, studenten, HO-onderzoekers)

4. Rol coördinator

De coördinatoren hebben een centrale rol binnen de Werkplaatsen. Deze rol is gedurende de drie jaar van de pilot verschoven van organisatorisch en coördinerend naar meer inhoudelijk en/of strategisch. De invulling van de rol van coördinator en de functie van de betreffende persoon lijken mede bepalend te zijn voor de opbrengsten van de Werkplaats. Wanneer de rol sterk inhoudelijk wordt ingevuld (de coördinator als mede-onderzoeker, expert op het thema van de Werkplaats), dan leidt dit tot inhoudelijke sturing van het onderzoek en tot kennisdeling en -verspreiding. Wordt de rol van de coördinator meer strategisch ingevuld, dan is de inzet meer gericht op de verduurzaming van de structuur. Dit wordt versterkt wanneer de coördinator binnen de eigen organisatie een strategische managementfunctie heeft.

Er is geen relatie gevonden tussen de beschikbare tijd van de coördinator en de opbrengsten.

5. Rol schoolleider en bestuurder

De betrokkenheid van de schoolleider en de inbedding van het onderzoek in de school door de schoolleider zijn voorwaarden voor succes. Een schoolleider toont betrokkenheid door:

- Enthousiast zijn/betrokkenheid tonen
- Faciliteren van leerteams in tijd en ruimte

- Regelmatig informeren naar voortgang (belangstelling tonen)
- Meedenken met het leerteam
- Een rol nemen in de kennisdeling

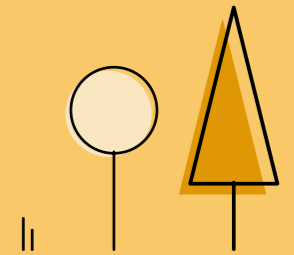
De schoolleider moet een actieve rol spelen bij de inbedding van het onderzoek in de school. Wanneer dit niet gebeurt, bestaat het gevaar dat de kennis alleen bij de leerkracht-onderzoeker blijft en dat de school er onvoldoende van profiteert.

6. Samenwerking onderwijs - onderzoek

De samenwerking wordt door veel betrokkenen van de drie Werkplaatsen als een van de belangrijkste opbrengsten gezien. Een belangrijke voorwaarde voor goede samenwerking is gelijkwaardigheid. Het lijkt erop dat leerkracht-onderzoekers meer gelijkwaardigheid en meer ondersteuning van HO-onderzoekers ervaren als ze inhoudelijk sterke raakvlakken hebben met HO-onderzoekers. Daarbij speelt ook een rol hoe de HO-onderzoeker zich opstelt. Wanneer de onderzoeker zich vooral opstelt als de begeleider van de leerkracht-onderzoeker en minder als een inhoudsdeskundige die met de leerkracht-onderzoeker samenwerkt, ervaart de leerkracht-onderzoeker minder gelijkwaardigheid en ondersteuning.

Voor meer informatie:

Klein, T., Lockhorst, D., Exalto, R., Jong, A. de, Vergoossen, H. (2019). Werken Werkplaatsen? Werkplaatsen Onderwijsonderzoek PO. Eindrapportage. Utrecht: Oberon

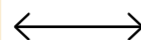
Transfereerbare kennis

De drie Werkplaatsen Onderwijsonderzoek PO hebben in de afgelopen drie jaar veel producten opgeleverd. De Werkplaatsen zijn in het leven geroepen om met (wetenschappelijke) kennis onderbouwd handelen van leraren te bevorderen en kennis te ontwikkelen en te ontsluiten die kan worden benut in de onderwijspraktijk. Met andere woorden: de kennis uit het onderzoek dat in de Werkplaats wordt uitgevoerd dient transfereerbaar te zijn. Maar wat is transfereerbaar onderzoek? En hoe kun je zorgen voor transfereerbaar onderzoek?

Transfereerbare kennis

Transfereerbaar is een rekbaar begrip. Onderstaande figuur geeft de uitersten van transfereerbaarheid weer.

Als de ontvanger er iets van kan leren (de ene context kan iets leren van de andere context)

Er moet overdraagbare kennis gegenereerd worden, daarvoor moet gegeneraliseerd worden.

Om grip te krijgen op de transfereerbaarheid, moeten we kijken waar de transfer eigenlijk plaatsvindt. We kunnen de transfer van kennis zien als een proces tussen een 'zender' en een 'ontvanger' van de kennis. Dit leidt tot een andere kijk op transfereerbaarheid van onderzoek in een Werkplaats. De onderzoeker is in feite de 'zender' en moet de kennis uit het onderzoek (zowel het proces als de resultaten) verantwoorden. De onderzoeker moet proberen om de kennis zo overdraagbaar mogelijk te maken. De ontvanger moet betekenis geven aan het onderzoek door het te vertalen naar de eigen context (bruikbaarheid). Dat transferproces tussen de onderzoeker en de ontvanger van de kennis karakteriseren we als transfereerbaarheid.

Transfer

Overdraagbaarheid:
Context, onderzoeksresultaten
navolgbaar, aandacht voor beperkingen

Bruikbaarheid:
Betekenis verlenen, vertalen naar
de eigen context

In de context van ons onderzoek uitgevoerd door Oberon over het karakteriseren van onderzoeksproducten uit de werkplaatsen onderwijsonderzoek, kunnen we geen uitspraken doen over de kant van de ontvanger, de bruikbaarheid, of over de transfer

tussen onderzoeker en ontvanger. We kunnen ons slechts beperken tot de kant van de onderzoeker bij het bekijken van het onderzoeksproduct. Daarmee beperken we ons in dit onderzoek dus tot criteria voor overdraagbaarheid.

Criteria voor overdraagbaarheid van onderzoek in een Werkplaats

Het onderzoek:

- omvat een voor de onderwijspraktijk betekenisvolle vraag: de onderzoeksvraag is betekenisvol voor de onderwijspraktijk
- is cumulatief: er wordt (zo veel mogelijk) voortgebouwd op al bestaande kennis en inzichten
- is gecontextualiseerd: de setting en context waarin het onderzoek is uitgevoerd, is helder omschreven
- is inhoudelijk valide: de onderzoeksmethode is geschikt om de onderzoeksvraag te beantwoorden. De onderzoeksvraag wordt beantwoord met een inzichtelijke en navolgbare systematiek.
- is dialogisch valide: er is een samenwerking met een onderzoekspartij / er is een 'critical friend' betrokken bij het onderzoek / het onderzoek is peer-reviewed
- levert kennis op: het onderzoek leidt tot inzichten die door de praktijk kunnen worden vertaald naar handelen en/of onderzoeksproducten waarop ander onderzoek kan voortbouwen

De onderzoeksresultaten en -conclusies:

- zijn intern valide: de bevindingen op basis van de steekproef zijn geldig voor deze steekproef
- zijn navolgbaar: de resultaten zijn voor derden navolgbaar
- zijn begrijpelijk: de onderzoeksresultaten zijn begrijpelijk en toegankelijk voor het onderwijsveld en voor beleidsmakers
- bevatten aandacht betekenisverlening: in de onderzoeksresultaten wordt rekening gehouden met beperkingen van het onderzoek. Er wordt betekenis gegeven aan de onderzoeksresultaten, waardoor deze in de praktijk kunnen worden vertaald naar handelen of waardoor er mogelijkheden zijn voor verder onderzoek.

Voor meer informatie:

Lockhorst, D. & Bekkers, H. (2019). Overdraagbaarheid Onderzoek Werkplaatsen PO. Utrecht: Oberon